

Motion till riksdagen

1985/86: Jo314

Martin Olsson och Karin Israelsson (c)

De fjällnära skogarna

Våra fjällnära naturskogar, som sträcker sig längs den 100 mil långa fjällkedjan från norra Dalarna till nordligaste Lappland, är vårt lands mest säregna områden. Skogen där har i huvudsak varit opåverkad av människan och är vårt lands och även Västeuropas största bevarade ursprungliga barrskogsområde, där det naturliga växt- och djurlivet kunnat utvecklas i stort sett utan ingrepp.

Detta säregna område har ett synnerligen stort värde för både nutid och framtid och åtgärder som tillåts eller kommer att tillåtas där kan få följder under århundraden framåt. Intressena för detta område är många.

Ur naturvårdssynpunkt och för biologisk och ekologisk forskning är det av största intresse att ett sådant område finns kvar i huvudsak opåverkat.

Ur turistisk synpunkt blir vårt fjällskogsområde allt värdefullare när det i Europa i övrigt kommer att finnas allt mindre kvar av opåverkade områden.

För samerna är dessa områden och dessa skogar med hänslav av avgörande betydelse för rennäringens bedrivande och därmed nästan en förutsättning för den samiska kulturens överlevnad.

Även om turism och renskötsel ger underlag direkt och indirekt för betydande sysselsättning är det ett självklart och helt berättigat intresse för alla som bor inom eller i närheten av detta väldiga område att det om möjligt även ger underlag för annan sysselsättning och utkomst för så många som möjligt så att dessa utpräglade glesbygdsområden inte avfolkas ytterligare.

För skogsbruket och skogsindustrin är det av intresse att denna mark kan utnyttjas för virkesproduktion. Därför har under senare år avverkningar i större skala börjat ske inom områden där i vart fall storskaligt skogsbruk inte tidigare bedrivits.

Just det storskaliga skogsbruket med stora kalhyggen, varav en del t. o. m. hyggesplöjs i förhoppning om att det skall underlätta förnyringen, har skärpt motsättningarna mellan de olika intressen som tidigare kunnat samsas bra.

Det storskaliga skogsbruket är det första ingrepp som verkligen hotat de fjällnära skogarna och deras speciella karaktär.

Tack vare främst massmediadebatten från början av 1980-talet väcktes många till insikt om hotet och att kortsiktiga ekonomiska intressen inte kan få vara avgörande för hur detta område skall utnyttjas. De i området förut

icke prövade skogsbruksmetoderna och föryngringsmetoder, om vilka rådde stor osäkerhet, började ifrågasättas av allt fler såväl bland ortsbefolkningen som bland naturvårdsintresserade i övriga delar av landet.

Risken för att vår generation skulle lämna efter sig stora kala och t. o. m. hyggesplöjda områden, där framkomsten för såväl människor som djur avsevärt försvåras, upplevdes med all rätt som skrämmande.

1984 kom dessa frågor att i hög grad aktualiseras i riksdagen. Vi båda var bland dem som motionerade i januari 1984 (motion 1983/84:452). I jordbruksutskottets betänkande (JoU 1984/85: 20) i anledning av motionerna, vilket behandlades av riksdagen först i januari 1985, framhölls bl. a. att "det alljämt (finns) anledning att iaktta stor återhållsamhet med bedrivande av skogsbruk i de s. k. fjällnära skogarna" och att "utskottet (vill) för sin del förordna största möjliga återhållsamhet med skogsbruksåtgärder i de av samebyarna i hänglavsinventeringen utpekade särskilt viktiga områden i avvaktan på resultaten av den markanvändningsplanering som igångsatts ..."

Redan innan riksdagsbeslutet var fattat uppstod delade meningar om tolkningen. När representanter för samerna liksom utskottets dåvarande ordförande (c) betecknat betänkandet som "en seger för naturvärden och rennäringen" fann socialdemokraternas företrädare i riksdagsdebatten anledning att framhålla att han "måste nog göra samerna besvikna i fråga om den här tolkningen".

Detta visade genast hur olika tolkningar gjordes och olika förhoppningar ställdes på riksdagsuttalandet.

Efter riksdagens uttalande gav regeringen skogsstyrelsen i uppdrag att omarbete föreskrifterna till skogsvårdslagen. Hösten 1985 kom dessa nya regler och det står nu ganska klart att det högmekaniserade skogsbruket fortsätter i området. Någon högre grad av återhållsamhet är svår att urskilja och konfliktmönstret torde vara oförändrat.

Vad gäller kalhyggenas storlek "bör eftersträvas att det enskilda hygget inte får en storlek över cirka 40 hektar", framhåller skogsstyrelsen. Men för naturvård, forskning, friluftsliv, turism och rennäring är det inte mindre smärtsamt än tidigare om de fjällnära skogarna/hänglavsskogarna går förlorade i portioner om högst 40 hektar. Ytan kan innebära en kvadrat med cirka 630 meters sida eller exempelvis en rektangel på 400 gånger 1000 meter. Även dessa kalhyggen, som ju kan bli synnerligen många, kan rubba hela det fjällnära ekosystemet, särskilt om de kommer att omfatta de mest produktiva områdena som ju oftast är de som erbjuder växter och djur de gynnsammaste villkoren i en annars karg miljö.

Vi vill även ange några exempel på hur det trots riksdagsuttalandet inte varit möjligt att stoppa ingrepp. Vid Stornäs i Vilhelmina kalhugger stiftsnämnden mellan Kultsjön och barrskogsgården, trots att lokalbefolkningen har demonstrerat och skrivit bittra insändare däremot. I Jokkmokk fortsätter domänverket att kalhugga hänglavskogar, trots att samebyn stämt och överklagat. I östra Hotagsfjällen skall SCA dra in vägar och kalhugga i ett område, trots att det i lantbruksstyrelsens hänglavsinventering anges som "synnerligen avgörande för samebyns renskötsel".

Allt talar för att det är nödvändigt att riksdagen på nytt gör ett uttalande

om vikten av hänsynstagande till olika intressen och att så länge inte fullständigt beslutsunderlag finns iakttas stor försiktighet med åtgärder som kan inverka menligt på lång sikt.

För att minska konflikterna och för att skydda det fjällnära skogsområdet har från flera håll, bl. a. från Svenska naturskyddsföreningen, föreslagits att en naturvårdsgräns upprättas som skulle ersätta den tidigare skogsodlingsgränsen.

De kunskaper som fordras för upprättande av en sådan gräns torde i huvudsak finnas, och genom en sammanställning av den kunskapsbank som finns kan den nya naturvårdsgränsen upprättas på goda sakliga grunder. Ovanför denna gräns skulle storskaligt skogsbruk – åtminstone i huvudsak – inte få bedrivas.

Riksdagen bör hos regeringen begära att utredning snarast genomförs och förslag framläggs om en naturvårdsgräns.

Även inom de fjällnära skogarna har traditionellt småskaligt skogsbruk bedrivits utan att större problem i form av motsättningar mellan olika intressen uppstått. Vi vill förorda att dessa traditionella skogsbruksmetoder – utan åtminstone större kalavverkningar – får vara vägledande för att man skall kunna kombinera strävan att ge bygdernas befolkning sysselsättning och utnyttja vissa skogstillgångar med bevarandeintressen utan att konflikter uppstår och alltså utan att oersättliga naturvärden hotas eller rennäringens förutsättningar begränsas.

I ett sådant småskaligt skogsbruk kan erfarenheterna, ortsbefolkningens kunnande och de olika förutsättningarna för förnyring i olika skogsområden tillvaratas.

Som riktlinjer för alla myndigheter och övriga som har att fatta beslut som gäller verksamheter inom det fjällnära skogsområdet bör riksdagen genom ett uttalande klart ange vikten av samråd, ömsesidigt hänsynstagande till olika intressen och av att genom småskaligt skogsbruk tillvarata förutsättningarna för sysselsättnings- och skogsproduktion.

Hemställen

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen hos regeringen begär utredning och förslag om upprättande av en naturvårdsgräns som skydd för de fjällnära skogarna,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om småskaligt skogsbruk inom de fjällnära skogarna och hänsynstagande till bevarandeintressena, samernas rättigheter och behovet av sysselsättning för ortsbefolkningen.

Stockholm den 27 januari 1986

Martin Olsson (c)

Karin Israelsson (c)